

"Cenab-ı Hak, Âdem'i (a.s.) ... ulvî bir vicdan ve ihatalı on duyguyla teçhiz etmiştir." Buradaki "on duygu" nelerdir?

"Yani, Cenab-ı Hak, Âdem'i (a.s.) bütün kemâlâtın mebâdisini tazammun eden âli bir fıtratla tasvir etmiştir ve bütün maâlînin tohumlarına mezraa olarak yüksek bir istidatla halk etmiştir ve mevcudatı ihata eden ulvî bir vicdan ve ihatalı *on duyguyla* teçhiz etmiştir ve bu üç meziyet sayesinde, bütün hakaik-i eşyayı öğretmeye hazırlamıştır, sonra bütün esmâyı kendisine öğretmiştir."(1)

Burada bahsedilen on duygu, beş zahiri, beş de batini duygulardır.

Havass-ı hamse-i zahirî: *Göz, kulak, burun, doku, dil* olmak üzere beş duyudan oluşur. Bu duyuların her birisi bir aleme açılan pencere gibidir. İnsanlar bu pencereler ile o alemleri seyrederek.

Göz penceresi ile alem-i mebsurat denilen görüntü alemini seyrederek. **Kulak penceresi** ile alem-i mesmuat denilen sesler alamini işitir ve o alemden istifade eder. **Burun** ile alem-i şemimeye yani kokular alemine açılır vesaire...

Havass-ı hamse-i bâtına: *Akıl, kalp, ruh, vicdan, latife* olmak üzere beş iç duyudan oluşur. Bu duygularda tıpkı zahiri duyular gibi manevi ve gaybi alemlere açılan birer pencereler hükmündedirler.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Suresi, 31-33. Ayetlerin Tefsiri.](#)